

Repobladors mallorquins a la Marina Alta i Baixa del País Valencià (segle XVII). El cas de Manacor

Antoni Mas Forners i Joan Lluís Monjo Mascaró

1. L'expulsió dels moriscos i l'emigració mallorquina

L'expulsió dels moriscos, decretada l'any 1609, va deixar pràcticament des- poblades extenses zones del regne de València; molt especialment les zones muntanyoses que ocupen bona part de l'actual província d'Alacant.

Els seus senyors feudals, amb la intenció de mantenir les rendes, es decidiren a promoure'n la repoblació. Sembla que la captació dels repobladors i la direcció del procés fou dirigida pel senyor d'Olocau a València, que es va aprofitar de la seva condició de virrei de Mallorca. Aviat el secundaren el marquès d'Aitona i el duc de Gandia. També seguiren la seva iniciativa molts d'altres senyors de la zona, de manera que, tal com assenyala l'investigador Josep Costa i Mas al seu article "La repoblació mallorquina a la Marina Alta i el seu entorn en el segle XVII" (1977-1978) en diverses comarques del regne de València "els illencs resultaran ser el principal element colonitzador del buit deixat pel vell substrat morisc". En termes globals l'aportació immigratòria de fora del regne (procedent, entre altres llocs, d'Aragó, Castella, Múrcia, Catalunya, Occitània, Ligúria), segons l'estat actual de les investigacions, es valora entre unes dues mil i quatre mil persones. Tanmateix, tot i aquestes estimacions, manca encara un estudi detallat que pugui valorar en termes quantitativs el pes de l'aportació insular.

Les causes que expliquen l'emigració mallorquina no són altres que l'angoixosa situació que patien les classes populars mallorquines a començaments del segle XVII, que es veié agreujada per una successió de males collites, que arribà al seu cap curucull l'any 1613. Molts de mallorquins i mallorquines, davant la promesa de terra a bastament i de millors condicions de vida, acceptaren tot d'una l'oferiment dels senyors valencians. L'any 1611, en una sessió del Gran i General Consell s'exposava que "*per poblar lo regne de València ha buidat molt la gent de Mallorca i se'n buiden*". Aquesta pèrdua d'efectius humans va afectar sobretot a la Part Forana, tot i que sembla que amb diferències importants. D'acord amb les dades de què disposam, els pobles que en resultaren més afectats varen ésser Manacor, Pollença, Andratx, Artà i, sobretot, Lluçmajor i Santa Margalida.

1. FONT (1982: 420).

2. Els llocs de destinació dels mallorquins

La zona on els mallorquins (i una minoria d'eivissencs) varen ésser o el principal grup repoblador —i, en més d'una ocasió, pràcticament l'únic—, o un element amb una participació important o només esporàdica, ocupa una àmplia extensió de les comarques valencianes meridionals de la Marina, el Comtat, la Safor, la Vall d'Albaida, i té com a centre més important la Marina Alta. Es tracta en gran part de comarques d'orografia accidentada i geografia muntanyosa, tot i que suavitzada per la presència de nombroses valls, fet que ha aïllat relativament la seva població i que ha ajudat a mantenir-la relativament homogènia fins a l'època contemporània. A més, els moviments migratoris que s'han dirigit des de les terres repoblades per mallorquins cap a diferents pobles i ciutats del País Valencià han motivat que els llinatges mallorquins siguin presents a bona part de la geografia valenciana.

Els emigrants se solien establir pertot arreu, de manera que la majoria de pobles varen ésser repoblats amb les aportacions de gent de diverses viles mallorquines. Tanmateix, n'hi havia alguns en què la gran majoria dels seus efectius només descendien de tres o quatre: per exemple, els tarberners, de Santa Magalida, Manacor, Artà i Pollença. També n'hi havia que provenien sobretot d'una localitat: la majoria dels repobladors de Llíber eren de Llucmajor; els de Xaló, de Santa Margalida; els de la Vall de Gallinera, d'Andratx; i els de la Vall de Laguard, d'Artà i Manacor, i els de la Vall de Seta de Manacor².

L'establiment es va dur a terme mitjançant cartes de població, a les quals es repartien les cases i la terra entre els repobladors. En moltes d'ocasions, els beneficiaris d'aquestes terres, sovint pagesos valencians o d'altres orígens, les abandonaren i varen ser substituïts per mallorquins. Això fa que, en el cens de 1646 poguem apreciar l'existència de:

- 1.-Localitats poblades pels illencs des dels primers moments de la repoblació (és el cas, per exemple, de l'Atzúvia, Castells, Lorxa, Tàrbena, la Vall d'Alguar, la Vall d'Ebo, la Vall de Gallinera, Xaló).
- 2.-Poblacions amb repoblament mixt des de la primeria de la repoblació (és el cas, per exemple, de Benidoleig, Bolulla, Gata, la vall de Guadalest).
- 3.-Poblacions mallorquinitzades per l'afluència constant de mallorquins i descendents de mallorquins, originaris de les poblacions veïnades, durant el segle XVII (és el cas, per exemple, de Benissa, Calp, Dénia, Oliva, Parcent, els pobles de la Rectoria, la vall de Seta).
- 4.-La migració de mallorquins o de descendents de mallorquins, en els primers anys que segueixen a la repoblació, o a dates més tardanes, cap a altres comarques valencianes.

En bona part d'aquests establiments ja es fa referència a l'origen mallorquí o balear dels primers pobladors. Així a Tàrbena, a la primera carta de població, data el 25/12/1610, s'afirma que els beneficiaris eren "*omnes agricultoribus insulae Majoricae oriundi*"; a la de la Vall de Gallinera (10/6/1611 o 1610?) es diu que els pobladors eren "*omnes oriundi ex insula balearis*", a la de la Vall d'Alguar (14/6/1611) es diu que els repobladors eren "*omnes agricolae, ex insula Maioricarum oriundi*"; a la de l'Atzúvia (28/8/1611) que eren "*agricultores omnes naturales Regni Mayorice*", i en el Benidoleig (12/9/1611), que algú dels colons era "*mallorquinus*" o de la "*insule de Mallorca*".

En el cas de poblacions amb cartes pobles amb beneficiaris d'altres orígens, en molts de casos s'assisteix a una mallorquinització onomàstica en la primera meitat del segle XVII. Només resseguint l'exemple de la Vall de Guadalest (seguit l'estudi d'en Pla, 1984:156) veiem com els documents de repartiments presenten unes llistes de població efectiva, una mica diferents dels virtuals que donen les cartes de població: hi ha un increment del nombre de cognoms mallorquins, que augmenta encara més si estudiem els llibres sacramentals de la vall, on es pot estudiar la població que de fet va viure a la comarca. Pel que fa a la distribució dins la vall, s'observa clarament que el percentatge de mallorquins augmenta conformement anem situant-nos a la part més elevada i aspra de la vall, i es pot observar la dicotomia entre la part baixa (marquesat de Guadalest), fonamentalment amb repobladors d'origen valencià, i entre la part alta (baronia de Confrides, amb Beniardà) amb un predomini de l'aportació insular³.

Com ja havíem dit, la presència de colons mallorquins no fou un fet exclusiu de la Marina i les seves proximitats. A la Valldigna, per exemple, els mallorquins eren el col·lectiu més nombrós dels nous pobladors establerts a la Safor després de l'expulsió dels moriscs. En el conjunt de la comarca està documentada la presència d'un total de 21 mallorquins, 16 dels quals (el 76,1%) entre el 1610 i el 1620 habitaven a la vall de la Valldigna —a Tavernes existia un carrer que el 1617 era anomenat *dels mallorquins*— i es dedicaven primordialment a les tasques agràries. Pel que respecta al seu origen, es coneixen immigrants procedents de Ciutadella, Eivissa, Manacor i Petra. Tanmateix, la majoria d'aquests immigrants i dels seus descendents abandonaren aviat la població, atès que en el cens del 1646 el gruix dels seus llinatges (Babiloni, Bagur, Carrió, Castell, Colom, Genestar, Gilabert, Llobet, Mestre, Perelló, Rosselló, Vic) havien desaparegut de la població.

Les conseqüències d'aquesta intensa aportació de gent nova procedent de les Illes sobre les terres valencianes es poden apreciar i avaluar en molts terrenys. El més bo de veure és l'aportació de cognoms, que ha vingut a enriquir el cabal d'antropònims catalans del regne de València, i que en gran part han passat a ser "típics" d'una part del sud valencià. L'altra conseqüència evident són les influències lingüístiques, especialment visibles a la comarca del Marquesat —Marina Alta—, que donen una fesomia molt particular al parlar d'aquesta comarca, ben destacable dins

2. COSTA (1977; 1978, 1983).

3. PLA (1984: 158).

el conjunt dialectal valencià. Aquesta influència es deixa veure en el lèxic comarcal, que compta amb paraules com *acurçar*, *espijar*, *frígola*, *gírgola*, *granot*, *maleit*, *malaveig*, *mèl-lera*, *nedar*, *renyar*, *titina*, *treure*, *tudar*...; els trets morfològics més cridaners es conserven a Tàrbena, amb l'article "salat" i les arcaïtzants formes demostratives *aquest*, *aqueix*, l'article personal *en*...; els trets fonètics es concreten en una realització oscil·lant de moltes aa i ee àtones (que en algun cas pot arribar a la vocal neutra, pretònica), a la pèrdua de la -r final (present a Bolulla i a Pedreguer), o a la realització geminada de l'africada palatal sonora —tg/tj— (de Xaló, Llíber) o la presència de la fricativa palatal sonora (de Senija, Benissa)⁴.

Donarem a continuació una llista il·lustrativa de la distribució dels colons illencs pels pobles valencians repoblats. Es tracta d'una mostra provisional, basada en les nostres actuals recerques dels arxius parroquials de la zona i de la bibliografia que se n'ha fet càrrec i en la qual s'indiquen els pobles originaris dels colons documentats.

- 1 Algaida (Alcoleja, la Vall d'Alcalà),
- 2 Andratx (Pego, la Vall de Gallinera, la Vall d'Alcalà)
- 3 Artà (Castells, Fageca, Famorca, Mirafior, Mira-rosa, Tàrbena, la Vall d'Alaguar, Xaló)
- 4 Calvià (Llíber, Lorxa)
- 5 Ciutadella (la vall de la Valldigna)
- 6 Campos (la Vall d'Ebo, la Vall d'Alaguar)
- 7 Capdepera (Famorca, Xaló)
- 8 Ciutat de Mallorca (Fageca, Pego, Xaló)
- 9 L'Alqueria de Sant Jordi de Ciutat (Pego)
- 10 Eivissa (Mira-rosa, Parcent, Pedreguer, Pego, la Valldigna, Xaló)
- 11 Felanitx (Xaló)
- 12 Inca (la Vall d'Alaguar)
- 13 Lluçmajor (Altea, Benimeli, Benissa, Gata, Llíber, Oliva, Porta Coeli, Pedreguer, Sanet-Negrals, Ràfol d'Almúnia, Senija, Tàrbena, la Vall d'Alaguar, la Vall de Gallinera, Xaló)

4. Podeu veure interessants dades dels mallorquinismes de Tàrbena i de redolada de la Marina Alta als següents estudis: Joan VINYA: "El llegat mallorquí de Tàrbena (Alacant)", *Lluc*, núm. 614, pàg. 18-20 (1972), "Tàrbena i les petges dels colonitzadors mallorquins", dins el seu llibre *Estudis de geolingüística catalana*, Eds. 62, Barcelona, 226-240 (1978); Jordi COLOMINA: "El parlar de la Marina Alta", *La Rella*, núm. 4, Elx, pàg. 37-54 (1985) i "Mallorquinismes a Tàrbena i a la Marina Alta", *Actes del VIIè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, Abadía de Montserrat, pàg. 659-678 (1985); Vicent BELTRAN i Josepa GARCIA: *El parlar de Pedreguer*, Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta / Ajuntament de Pedreguer (1994); Vicent BELTRAN: *El parlar de Callosa d'en Sarrià i de les valls de Tàrbena i Guadalest*, Generalitat Valenciana / Ajuntament de Callosa d'en Sarrià (1995), *El parlar de Benissa*, Institut d'Estudis "Juan-Gil Abert", Alacant (1996), "El parlar de Xaló i la influència dels mallorquins", *Festes de Xaló 1998*, Xaló (1998); Joan-Lluís MONJO: "No és lo mateix parlar ab la reina que ab sa gerra. Sobre l'ús de l'article literari al parlar de Tàrbena", *Actes del 9è Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, pàg. 435-456 (1993).

- 14 Manacor (Alcanalí, Fageca, Famorca, Llíber, Murla, Ondara, Orba, Pedreguer, Pego, Tàrbena, Tollos, la Vall d'Alaguar, la Vall d'Ebo, la vall de Guadalest, la vall de la Valldigna, Xaló)
- 15 Marratxí (Ondara)
- 16 Montuïri (Fageca)
- 17 Muro (Ondara)
- 18 Petra (Barxeta, Fageca, la Vall d'Alaguar, la Vall d'Alcalà, la vall de la Valldigna)
- 19 Pollença (l'Atzúvia, Gandia, Tàrbena, la vall de Guadalest, Xaló)
- 20 Porreres (Fageca)
- 21 Puigpunyent (Fageca)
- 22 Sa Pobla (Parcent)
- 23 Sant Joan (Pego)
- 24 Santa Margalida (Castells, Dénia, Fageca, Llíber, Murla, Pedreguer, Pego, Tàrbena, Tollos, la Vall d'Alaguar, la Vall d'Alcalà, la Vall d'Ebo, la vall de Guadalest, Xaló)
Sencelles (Fageca, el raval de Xàtiva)
Sóller (la Vall d'Alaguar)

3. La documentació de colons manacorins

La presència de repobladors manacorins està documentada als següents pobles: Alcanalí, Fageca, Famorca, Llíber, Murla, Ondara, Orba, Pedreguer, Pego, Tàrbena, Tollos, la Vall d'Alaguar, la Vall d'Ebo, la vall de Guadalest, la vall de la Valldigna i Xaló. Això pel que fa referència als repobladors documentats directament; ja que en molts de pobles s'han perdut els registres parroquials, i a més a més, ben sovint els registres o només diuen que el repoblador es mallorquí sense indicar-ne l'origen, o ni tan sols es fa referència a l'origen. Tanmateix, uns llinatges com Llodrà o Llull ens fan sospitar, si més no en la majoria dels casos, un origen manacorí.

Vegeu tot seguit una relació dels repobladors textualment presentats com a originaris de Manacor a la documentació que hem estudiat:

Benimelis, Cristòfol (Famorca: AP Fageca, M 5/8/1613). Fill d'en Bertomeu Benimelis i de n'Apolònia Llodrà. Es casa a Fageca amb na Joana Maçanet.

Benimelis, Joan (Famorca: AP Fageca, M 24/9/1617). Fill d'en Jaume Benimelis i de n'Antònia Riera. Es casa a Fageca amb n'Antònia Maçanet.

Cervera, Catalina (Tàrbena: AP Tàrbena, M 27/1/1621). Muller d'en Tomàs Sureda.

Dalmau, Joan (Tàrbena: Establiments 1616, AP Tàrbena, M 27/1/1621). Marit de n'Antònia Sureda. Fill d'en Joan Dalmau i de na Joana Vell [Vella <Veia].

Femenia, Antoni (Murla: AP Murla, M 12/III/1627). Fill d'en Miquel Femenia i de na Catalina Santceloni.

Fullana, Macià (Vall d'Alaguar: AP Vall d'Alaguar, M 7/4/1625)

Fluixà, Bartomeu (Vall d'Ebo: AP Vall d'Alaguar, M 15/6/1615)

Mas, Pereta (Tàrbena: AP Tàrbena, M 4/5/1620). Muller d'en Bartomeu Rosselló.

Mesquida, Antoni (Orba: AP Vall d'Alaguar, M 25/4/1621)

Mates, Antonina (Fageca: AP Fageca, M 29/6/1615). Filla d'en Gabriel Mates i de n'Antònia Sales. Casada a Fageca amb en Miquel Femenia.

Pasqual, Guillem (Pedreguer: AP Vall d'Alaguar, M 24/1/1628)

Pasqual, Joan (Fageca: AP Fageca, M 7/2/1623). Fill d'en Pere Pasqual i de n'Antònia Castell. Es casa a Fageca amb na Rafena Maçanet.

Pons(ana), Antònia (Pego: AP Pego, M 8/4/1615. Viuda d'en Joan Mas, es casa a Pego amb el també viudo —possiblement manacorí— Joan Sansaloni.

Pont, Miquel (Vall d'Alaguar: AP Vall d'Alaguar, M 16/8/1621)

Riera, Gabriel (Vall d'Alaguar: cens 1629, AP Vall d'Alaguar, M 10/8/1636)

Rosselló, Bartomeu (Tàrbena: Establiments 1616; AP Tàrbena: M 4/5/1620). Marit de na Pereta Mas.

Rosselló, Bàrbera (Tàrbena: AP Tàrbena, M 4/5/1620). Filla d'en Bernat Rosselló, casada a Tàrbena amb en Cristòfol Carrió.

Rosselló, Mateu (Tàrbena: AP Tàrbena, M 5/5/1623). Fill d'en Bartomeu Rosselló. Es casa a Tàrbena amb na Joana Jaume.

Sureda, Antònia (Tàrbena: AP Tàrbena, M 27/1/1621). Filla d'en Tomàs Sureda i de na Catalina Servera. Muller d'en Joan Dalmau.

Vidal, Bartomeu (Famorca: AP Vall d'Alaguar, M 10/2/1634). Es casa amb na Joana Benimelis.

Vidal, Catalina (Famorca: AP Fageca, M 14/8/1616). Filla d'en Bartomeu Vidal i de n'Agnès Benimelis. Casada a Fageca amb n'Antoni Femenia.

Vegeu a continuació un llistat de repobladors dels quals no podem dir amb total seguretat el seu origen manacorí, perquè textualment no hem trobat traces de la seva vila d'origen; però que, per la comparació dels seus llinatges amb l'onomàstica manacorina de darreries del segle XVI i començaments del segle XVII, podem pensar que el seu origen manacorí és més que probable⁵:

Alcover, Francés (Alcanalí: 1630).

Benajam, Miquel (Tàrbena: 1616)

Benajam, Tonina (Tàrbena: 1620)

Blanquer, Jaume (Bolulla: 1646)

Blanquer, Tomàs (Beniardà: 1611)

Llodrà, Joan (Vall d'Ebo: 1646)

viuda Llodrana (Vall d'Ebo: 1646)

Llull, Francesc (Benidoleig: 1646)

Llull, Joan (Benimeli: 1646)

Llull, Joan (el Ràfol d'Almúnia: 1646)

Llull, Joan (Tàrbena: 1625)

Llull, Ramon (Benimeli: 1646)

Mascaró, Joan (Tàrbena: 1624)

Mascaró, Pere-Joan (Tàrbena: 1624)

Mascaró, Tomàs (Orba: 1646)

Pasqual, Bartomeu (Benissiclí, vall de Guadalest: 1611)

Pasqual, Josep (Balones: 1611)

Pasqual, Pere (Pedreguer: 1633)

Vaquer, Agustí (Castells: 1644)

Vaquer, Pere (Benidoleig: 1646)

Vidal, Bartomeu (Benimassot: 1660)

Vidal, Miquel (Tàrbena: 1610).

4. Annex documental

En aquest apartat donarem a conèixer alguns documents procedents dels *Quinque libri* de les parròquies de la comarca de repoblació mallorquina. Es pretén mostrar com, efectivament, en les partides matrimonials hi ha registrada ocasionalment la població d'origen dels cònjuges. Apreciarem el fenomen de solidaritat de grup entre els membres de la colònia mallorquina a la València de la primera del segle XVII, en aquest cas referits especialment a la vila de Manacor: hi ha exemples de matrimonis entre fills de mallorquins procedents dels mateixos pobles d'origen, fins i tot encara que no visquen a la mateixa localitat. Els documents que registren els padrins de baptisme i els testimonis de noces ens mostren clarament, també, els lligams entre parents o antics veïns escampats pel sud valencià.

AP Tàrbena: QLM 1620, fol. 1 r.

"A 4 de maig añ 1620 desposí yo, mo[ssén] Diego Molina, r[ec]tor de la parroquial de Tàrbena, en dita parrochial, a [Cris]tòfol Carrió, fill de Bernat Carrió y de Catalina Llambies, natural de la vila de Artà, regne de Mallorca, y a Bàrbera Rosellona, filla de Bertomeu Roselló y de Pereta Mas, natural de Manacor, de dit regne de Mallorca, abitadors de present en Tàrbena, y doní les benedictions nupcials ab llisència del Sr. oficial de Xàtiva, dada en 12 de mars del sobredit añ, foren testimonis Jaume Carrió, Jaume Llorens y altres".

AP Tàrbena: QLM 1620, fol. 1r.-v.

"A 27 de giner del añ 1621 desposí yo, Mn. Diego Molina, r[ec]tor de la parrochial de Tàrbena, en dita parroquial, de llisència del señor oficial de Xàtiva a Juan Dalmau, fill de Jua[n] Dalmau y de Juana Vella, cònjuges, natural de la vila de Manacor, regne de Mallorca, y a Antònia Sureda, doncella, filla de Thomàs Sureda y de Catalina Servera, cònjuges, natural de dita vila de

5. ROSSELLÓ&VAQUER (1991: 153-159)

Manacor y regne de Mallorca, y abitadors en lo lloch de Tàrbena, dada en dos de dit mes y añ, y doní les benedictions nuptials consecutivament en presència de Jaume Carrió major, de Jaume Tor[r]jens, de Bernat Ferrer y altres".

AP Beniardà: QLB 1613

"Desposí jo, r[ector], a Miquel Mesquida, viudo mallorquí habi[tador] en lo lloch de Tàrbena y Anna Fullana, v[iuda], natural de Mallorca, hab[itadora] en lo lloch de Confrides". [27/III/1616]

AP Tàrbena: QLB 1620, fol. 12 r.

"A 18 de febrer añ 1637, jo, Mn. Diego Molina, r[ec]tor de Tàrbena, bategí conforme el ritu de la s[an]ta Iglésia Romana a un fill de Jua[n] Mascaró i de Juana Palau, cònjuges, digué's Jaume Bonaventura, foren padrins Jaume Mascaró i Francina Mascarona, abitado[r]s de Tàrbena i del Ràfol".

Bibliografia consultada

- ARDIT, Manuel, *Els homes i la terra del País Valencià (segles XVI-XVIII)*, 2 vols., Curial, Barcelona, 1993.
- BATALLER, Adelina, *"La expulsión de los moriscos: su repercusión en la propiedad y la población en la zona de riegos de Vernisa"*, *Saitabi*, X, 81-100. 1960.
- BERNAT, Joan-Serafi; Miquel-Àngel BÀDENES, *Crecimiento de la población valenciana (1609-1857)*, Institut d'Estudis Alfons el Magnànim, València, 1994.
- BORONAT BARRACHINA, Pascual, *Los moriscos españoles y su expulsión. Estudio histórico-crítico*, 2 vols., Imp. de Francisco Vives y Mora, València, 1901. (Edició facsímil Llibrerie "París-València", 1998).
- BROTONS GONZÁLEZ, Francisco Javier, "La repoblación de la baronía de Orba tras la expulsión de los moriscos. Auto de nueva población y condiciones del asentamiento", *3er Congrés d'Estudis de la Marina Alta*, Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta - Institut de Cultura "Juan Gil-Albert" - Escolataller de Dénia, **, 1990.
- CASEY, James, *El regne de València al segle XVII*, Curial, Barcelona, 1981.
- CISCAR PALLARÉS, Eugenio, *Tierra y señorío en el País Valenciano (1570-1620)*, Del Cenía al Segura, València, 1977.
- COSTA MAS, Josep, *El Marquesat de Dénia. Estudio geográfico*, Universitat de València, València, 1977.
- COSTA MAS, Josep, "La repoblació mallorquina a la Marina alta i al se entorn en el segle XVII", *Trabajos de Geografía*, núm. 34, 87-91. 1977-1978.
- COSTA MAS, Josep, "De les rels... a la llavor", *Programa de Festes de Xaló 1983*, Xaló, 1983.
- CUEVAS CASAÑA, Joaquim, *La población valenciana en la Edad Moderna. La Marina en los siglos XVI, XVII, XVIII*, Universitat d'Alacant - Institut de Cultura "Juan Gil-Albert", Alacant, 1991.
- FONT OBRADOR, Bartomeu, *Historia de Lluçmajor. Volumen cuarto. El siglo XVII*, Mallorca, 1982.
- GARCÍA MARTÍNEZ, Sebastián, "Francisco García y la 2ª Germanía de la Marina Alta", *1er Congrés d'Estudis de la Marina Alta*, Institut d'Estudis "Juan Gil-Albert" - Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta, 13-104. 1986.
- GINER BOLUFER, Carmelo, "Topografía histórica de los valles de Pego", *Anales del Centro de Cultura Valenciana (2a. época)*, València, 46-74. 1946.
- GINER GUERRI, Severino, *Historia de Murla*, Institut d'Estudis "Juan Gil-Albert", Alacant, 1995.
- HALPERIN DONGHI, Tulio, "Un conflicto nacional. Moriscos y cristianos viejos en Valencia", *Cuadernos de Historia de España*, XXIII-XXIV, 5-115; XXV-XXVI, 83-250. 1955-1957.
- LA PARRA LÓPEZ, Santiago, "Bandolers a la Safor", *Ullal*, 5-17. 1983.
- LA PARRA LÓPEZ, Santiago, *Los Borja y los moriscos*, Edicions Alfons el Magnànim, Generalitat Valenciana - Diputació Provincial d'Alacant, València, 1992.
- JUAN VIDAL, Josep, *El sistema de gobierno en el Reino de Mallorca*, Mallorca, 1996.
- MAS FORNERS, Antoni, *Desposseïó pagesa, creixement i concentració de la població: Santa Margalida, 1459-1595*, treball de tercer cicle, Universitat de les Illes Balears, 1997.
- MESTRE PALLACIO, Joaquín, *Alcalalí*, Institut d'Estudis Alacantins, "Monografías históricas", Alacant, 1970.
- MUÑOZ I CARBONELL, Vicent & CASANOVA I MIRET, Vicent-A., "Les cartes pobles de la vall de Xaló i

- Gata 1611-1645: una aproximació al seu estudi", *3er Congrés d'Estudis de la Marina Alta*, Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta - Institut de Cultura "Juan Gil-Albert" - Escola taller de Dénia, **, 1990.
- PEÑARROJA TORREJÓN, Leopoldo, *Moriscos y repobladores en el reino de Valencia: la Vall de Uxó (1525-1625)*, 2 vols., Del Cenía al Segura, València, 1984.
- PLA ALBEROLA, Primitivo J., "Benillup 1609-1630. Alternativas y dificultades de una repoblación", *Anales de la Universidad de Alicante. Historia Moderna*, 1, Alacant, 171-203. 1981.
- PLA ALBEROLA, Primitivo J., *La población del marquesado de Guadalest en el siglo XVII*, Instituto de Estudios Alacantinos, Diputació Provincial d'Alacant, Alacant., 1984.
- PLA ALBEROLA, Primitivo J., *Cartas Pueblas del Condado de Cocentaina*, Excm. Ajuntament de Cocentaina - Institut d'Estudis "Juan Gil-Albert", Alacant, 1986.
- REGLÀ, Joan, *Estudios sobre los moriscos*, Ariel (Ariel quincenal 102), Barcelona, 1974.
- ROSSELLÓ VAQUER, Ramon & VAQUER, Onofre, *Història de Manacor. El segle XVI*, Mallorca, 1991.
- SASTRE REUS, Maria-José & ALEMANY GARCIA, Salvador & MONCHO ESCRIVÀ, Silveria, *Dels moriscos als maulets. La Marina Alta al segle XVII*, Caja de Ahorros Provincial de Alicante, Alacant, 1986.
- SENDRA I LLORCA, Salvador, *Documentos i estudis de la Vall de Laguar*, Pego, 1996.
- TORRES MORERA, Juan Ramón, *Repoblación del reino de Valencia tras la expulsión de los moriscos*, Ajuntament de València (estudis monogràfics 14, sèrie 3), València, 1969.
- VICENS, Josep, "Els mallorquins a les parròquies de Pego, Alcalà i Patró (I)", *Festes de Pego*, Pego, 1986.
- VICENS, Josep, "Els mallorquins a les parròquies de Pego, Alcalà i Patró (II)", *Festes de Pego*, Pego, 1987.

* Aqueix treball forma part d'una recerca més àmplia sobre aquest tema que estam duen a terme conjuntament amb en Jaume Serra i na Margalida Bernat. D'altra banda, cal dir que aquest text resumeix el nostre treball (Antoni Mas-Joan Lluís Monjo: "La repoblació mallorquina de la Marina Alta i Baixa del País Valencià (segle XVII). Un estat de la qüestió"; en premsa) del qual ací només n'avançam els resultats referits a la nòmina de repobladors manacorins. Per aquest motiu no hem volgut carregar el text amb citacions documentals i bibliogràfiques, que podran ésser consultades en aqueix estudi. Les sigles emprades són les següents: AP: arxiu parroquial; QL: quinze libri; B: baptismes, M: matrimonis.